

Achtergrond**Geen plek voor bank, wel voor aquaria**

Aaf Verkade is een bekende verschijning in en om Leiden. Met haar met vissen beplakte bakfiets rijdt ze dagelijks de regio rond. Haar uitrusting bestaat uit zaklantaarns, camera, duikboei, snorkel, duikbril, zwemvliezen, loodgordels en telformulieren.

Aaf heeft de afgelopen decennia 22 vissoorten in de Leidse wateren geteld en zo'n 600 vrijwilligers achter zich weten te krijgen. De aal, bot, karper, meerval en zeelt: het zwemt hier allemaal rond, weten we nu, en daar zitten ook grote exemplaren tussen. Niet zelden botst ze tijdens haar snorkeltochten tegen een snoek van pakweg een meter op.

Ze organiseert schoonmaakacties, leert mensen waterdieren tellen, organiseert activiteiten zoals zaklamp-visexcursies en de avond en ontwerpt informatieborden over 'de blauwe stadsnatuur'. Aaf gaf deze zomervakantie met veel plezier les aan kinderen van de zomerschool van JES Rijnland/museum Boerhaave. Een groeiend aantal mensen weet haar te vinden als ze hun mobieltje, sleutelbos of bril in het water hebben laten vallen.

Haar woonkamer aan de Leidse Kijfgracht is met negen flinke aquaria en kasten met informatie zo vol dat er geen ruimte is voor een bank of stoelen. Dus pakken we er een krukje bij.

Miep Smitsloo
miepsmitsloo@planet.nl

'In het water ben ik helemaal in m'n element'

Ze is 'onderwaterdetective'. Aaf Verkade (44) heeft de afgelopen warme zomerweken halve dagen in het water doorgebracht. Haar snorkeltochten door grachten, plassen en waterpartijen doet ze tegenwoordig ook na zonsondergang. Ze is 'adviseur stadsgrachten' - een zelfbenoemde titel. Ze telt al tien jaar de visstand, houdt excursies en geeft voorlichting over 'de blauwe natuur'. Maar Aaf is overal voor te porren. Mobieltje, sleutelbos of bril in het water laten vallen? Tien tegen één dat zij 'm opduikt. Afgelopen week vond ze haar achtste kluis. Haar nieuwste tijdverslindende hobby: het onderwaterleven in de nachtelijke uren in kaart brengen. Portret van een opmerkelijke, goedlachse en bezielde spraakwaterval.

Koken? Geen tijd voor

„Ik heb helemaal geen ruimte voor een zithoek, hoewel mijn ouders hebben aangekondigd dat ze binnenkort een bankje komen brengen. In de aquaria zitten stadsvisen, maar ook Amerikaanse rivierkreeftjes die een plaag zijn in de Leidse wateren. Ik train baarzen om ze daarna in de grachten terug te zetten ter bestrijding van die kreeftjes.

Ik heb het kleinste keukentje van Leiden, want ik kook nooit. Daar heb ik echt geen tijd voor. Wat ik eet? Gezonde maaltijdsalades van de Appie aan de Hooigracht, die zijn heel lekker. De warme weken van afgelopen zomer waren perfect voor het veldwerk. Het water was wekenlang ruim zo graden! Er waren dagen dat ik drie duiken in een etmaal maakte, van elk twee tot vier uur. Ik snorkel nog door

tot de watertemperatuur naar zo'n 14 graden is gedaald.”

Dolfijnmeisje

„Als jong meisje had ik een gezonde interesse in zeezoogdieren. Ik las alle boeken in de bie van A tot Z. Mijn liefde voor vissen is begonnen bij dolfijnen. Die liefde was zo groot dat mijn ouders - ze stimuleerden me altijd met alles - me op m'n 13de een reisje cadeau gaven naar tuimelaar Fungi, een wilde dolfijn die solitair in een baai in een Iers dorpje leefde. Daar had ik over gelezen. Daar wilde ik heen. Ik regelde een duikpak en nam mijn roze opblaasdolfijn en trompet mee om in het water te toetere. Eenmaal in die baai sprong ik hem tegemoet en bleek ik met die attributen het hart van Fungi te hebben gestolen, hij bleef maar met me opzwellen. De BBC maakte er een reportage over en een popzanger een liedje. Daar kreeg ik royalty's voor, daarmee kon ik het jaar daarop weer naar hem toe.”

Geen doorsnee kind

„Ik ben nogal gepest in mijn middelbareschooltijd. Ik groeide op in Nijmegen, op m'n 14de verhuisden we voor het werk van mijn vader naar Leiden. Zo kwam ik op het Agnes terecht. Ik paste niet in het plaatje, ik hoorde er niet bij want ik ging niet uit, rookte niet en had die dolfijnpassie. Op een gegeven moment kwam ik in contact met mensen van het Natuurhistorisch Museum, de voorloper van Naturalis. Daar mocht ik assisteren bij de secties op aangespoelde dolfijnen. Vanwege die link met dat museum mocht ik naar een Europees congres over zeezoogdieren. Stond ik op m'n 16de tussen de

wetenschappers mee te kletsen, ik bleefde er echt van op.”

Mislukte studies

„Ik wilde altijd biologie studeren, maar vakken als scheikunde, natuurkunde en wiskunde vond ik vreselijk. Het was jarenlang knokken op school. Na veel moeite lukte het me om het vwo af te maken en kon ik me bij de Universiteit Leiden melden. Na een paar moeizame maanden vol theorie kwam het leuke gedeelte: het practicum. We moesten sectie op een dood dier uitvoeren. Alle andere studenten kregen een dode rat op een plankje. Ik had via het Natuurhistorisch Museum een dode bruinvis weten te regelen. Sjouwde dat beest de auto in en uit en liet de docent en medestudenten een echte autopsie zien, het was perfect. Kreeg ik maar een zeven. Terwijl de slapende student-met-een-kater naast me een acht voor zijn rat kreeg. Ik moest ervan huilen, zo oneerlijk vond ik het. Toen ben ik acuut met de studie gestopt.

Ik heb aan die periode bepaalde gevoelens van onrecht, van oneerlijkheid overgehouden. Die vréten aan je zelfvertrouwen. Daarom vind ik het nu zo leuk om kinderen te motiveren, zoals laatst van BSO Biblebon en de zomerschool van JES Rijnland en museum Boerhaave. Om ze een boodschap mee te geven, zo van: volg altijd je hart. Als iets even niet lukt, neem je een omweg of ga je onderlangs. Durf buiten de lijntjes te kleuren. Kijk naar mij. Er was nog niemand die in de grachten snorkelde, dus alles wat ik ontdekte, was nieuw. Vaak hoor ik van kinderen: *mevrouw, u heeft me geïnspireerd*. Die opmerkingen zijn voor mij de kersen op de taart.”

Twaalf ambachten

„Na mijn mislukte studie en een al even mislukte hbo-opleiding verpleegkunde heb ik van alles en nog wat gedaan, tot badjuffrouw aan toe. Ik heb nog een dierenartspraktijk helpen opzetten en ben medisch secretaresse geweest.

Ik heb nergens spijt van. Ooit zei een beroepskeuze-adviseur waar ik na die mislukte studie biologie heenging, tegen me: Aaf, jij moet de vrouw worden van een tropenarts. Als je man in het veld is en er komt iemand met een ontstoken blindedarm aan de deur, opereer jij die zelf wel even. Hij had wel gelijk. Als ik een sectie op een vis uitvoer, met geïnteresseerde kinderen om me heen, dan ben ik helemaal in m'n element. Alleen hoef ik niet zo nodig een echtgenoot.”

Happy single

„De kinderen van de zomerschool vroegen me: bent u getrouwd? Gevolgd door een gegeneerd kuchje van de juf. Toen zei ik: ik ben een *happy single*, weten jullie wat dat betekent? Vrolijk alleen. Ik heb geen man nodig om me gelukkig te voelen, ook geen vrouw trouwens en ook geen kinderen. Ik ben heel blij in m'n eentje thuis en dat ik jullie les mag geven. Dat hele huisje-boompje-beestjeverhaal is zo jaren tachtig.

Je hoeft je geen zorgen te maken over mijn sociale leven, dat heb ik zeker. Ik heb veel vrienden en vriendinnen, houd zelfs nog contact met een paar docenten uit mijn middelbareschooltijd. En hier op de gracht zorgen wij bureu voor elkaar.”

Leuke reacties

„Als ik aan het snorkelen ben, staan er altijd mensen aan de kant

Aaf Verkade in de Leidse Kijfgracht. Let op die griezel in haar rechterhand: een Chinese wolhandkrab, een exoot die de oevers in de Leidse regio onveilig maakt.

FOTO HIELCO KUIPERS

die me opwachten. Je krijgt de meest geweldige reacties en hebt de leukste gesprekken met volstrekt onbekenden. Ze hangen aan mijn lippen. Zo van: wat heb je nou weer ontdekt? Vaak hoor ik: die Aaf kom je overal tegen, die kan alle wateren hebben. Nou zal ik best een hoge resistentie hebben opgebouwd, haha, ik ben bijna nooit ziek.

Ik gebruik bij mijn snorkeltochten al mijn zintuigen. Ik heb de puntjes van mijn handschoenen afgeknipt zodat ik met mijn vingertoppen materialen als plastic, ijzer en leer kan voelen. Ik proef het water ook, dat geeft me inzicht in de waterkwaliteit.”

Dagindeling

„Hoe ziet mijn gemiddelde dag eruit? Nou, eerst slaap ik tot elf uur uit. Van één tot vier lig ik in het water. Tussen vijf en acht houd ik een siësta. Daarna doe ik het computerwerk. Rond tien uur 's avonds tot middernacht lig ik weer in de gracht. Daarna kan ik natuurlijk niet slapen van opwindende over de nieuwe dingen die ik heb ontdekt. Want juist in die nachtelijke uren komen heel andere diersoorten uit de spelonken, uit hun schuilplaatsen, die ik met een zaklamp ontdek en op camera vastleg. Zoals de beschermde ri-

• 'Dan ligt die snoek overdwers en zeg ik: hoi Centenbak, ben jij er ook weer?'

Nooit aangevallen

„Inmiddels heb ik een zesde zintuig ontwikkeld. Ineens kunnen mijn nekharen overeind gaan staan. Dan voel ik dat er 'iemand' naar me ligt te kijken of dat er een roofvis, een snoek ofzo, aankomt. Dan kijk ik heel voorzichtig om me heen en zeg ik: hoi snoek Centenbak, ben jij er ook weer? Centenbak ligt me dan indringend aan te kijken in haar volle lengte van pakweg een meter, ze ligt overdwers in de gracht. Die hele grote dames - de vrouwtjes zijn altijd groter bij vissen - zijn nergens bang voor, ze zitten in de top van de voedselketen.

Wat water prijsgeeft

„Mensen klampen me regelmatig aan als ze een mobieltje, sleutelbos, bril, noem het maar op, in het water hebben laten vallen. Ik vind tot gestolen kluisen - vorige week vond ik m'n achtste! - en portemonnees aan toe. Ik zie echt *alles!*

Negentig procent van de spullen vind ik op het oog terug. Laatst had ik een mobieltje opgevist. Het was rond elf uur 's avonds. Ik was net de gracht weer uit, zie ik ver-

derop een paar studenten paniektegenwoordig doen. Ik ernaartoe. Bleek een van hen sleutelbos in het water te hebben laten vallen. Ik zeg: ik ben toch nog nat, ik ga het water wel in. Die studenten stonden met grote ogen: dat kan toch niet, mevrouw? Ja hoor, zei ik, dat is mijn werk. Ik haalde de sleutels boven water. De studenten waren me zo dankbaar dat ze me meevroegen naar de kroeg. Ik zei: nee, alsjeblieft! Breng morgen maar een zak kersen bij me thuis. Ik vraag nooit geld, word liever in natura betaald. Wat ik krijg, geef ik het liefst door aan een van de 600 vrijwilligers die me helpen met het noteren van de visstanden en het opschonen van de grachten.”

Aardige broodwinning?

„Of ik van mijn werk kan leven? Ik ben ZZZ'er en dit jaar is het bikkelen, omdat verschillende opdrachten niet doorgingen. De gemeente Leiden geeft me een vergoeding om het onderwaterleven in kaart te brengen, de grachten schoon te houden en educatie te geven over de blauwe stadsnatuur. Want iedereen heeft het altijd over de groene natuur, maar de helft daarvan bestaat uit water.

Verder krijg ik kleine opdrachten, zoals lesgeven aan de Zomerschool. De Hortus huurt me

wel eens in voor een optreden bij het Watertheater, dan lig ik in hun vijver met de karpers als achtergrondkoor. Ik had eens een fan die me vroeg om een verjaardag op te leuken. Dan staat er veertig man toe te kijken hoe ik snorkelend een schildpad vang, die illegaal is uitgezet. Goofy heet 'ie trouwens. De mensen vinden zoiets prachtig.”

Safety nodig

„Ik heb een ontheffing om tot zonsondergang te snorkelen, maar

als ik daarna te water ga, moet ik de meldkamer bellen. Ik zorg dat er zo nodig een *safety* aan de kant staat. Anders denken omwonenden of voorbijgangers misschien dat er iemand aan het verdrinken is. Maar die vrijwilliger houdt mij ook in de gaten. Want ik lig helemaal in m'n element in dat water. Doe niks liever dan met die zaklamp op de bodem te knorren. Het is er zo stil, zo rustig, zo *zen*... Ik zou anders vergeten om weer boven te komen en adem te halen.”

Paspoort**Aaf Verkade**

Leeftijd: 44 jaar

Woonplaats: Leiden

Opleiding: vwo, studie biologie Universiteit Leiden, hbo-opleiding verpleegkunde (beide niet afgemaakt), mbo paraveterinair (gediplomeerd)

Beroep: adviseur stadsgrachten en projectleider Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging (KNNV), afdeling Leiden e.o. Projectleider Onder water in Leiden en Voorschoten. Fotografe/auteur, o.m. van het *Smaelenboek* van de Leidse Hortus en de Zakgids voor het Zaklampvissen

Nota bene: zie onderwater in leiden.nl, knnv.nl/leiden, stadsgrachten.nl, zakgids.nl, verkademeisje.nl

Onderscheidingen: landelijke Passieprijs voor vrijwilligers (2015), De Gouden Zwaluw van de Vereniging Nederlands Cultuurlandschap (VNC)

Burgerlijke staat: 'happy single', geen kinderen